

Handläggare
Marie Sedvall Bergsten
Telefon: 0850833977

Till
Utbildningsnämnden
2018-09-27

Barns och ungas läsning - ett ansvar för hela samhället (SOU 2018:57)

Svar på remiss från kommunstyrelsen, dnr KS 2018/1167

Förvaltningens förslag till beslut

1. Utbildningsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Lena Holmdahl
Utbildningsdirektör

Lee Orberson
Grundskoledirektör

Sammanfattning

Utbildningsnämnden har fått Läsdelegationens betänkande *Barns och ungas läsning – ett ansvar för hela samhället* (SOU 2018:57), på remiss. Syftet med betänkandet är att bidra till att alla barn och ungdomar får likvärdiga förutsättningar för en fullgod läsförmåga och lustfyllda läsupplevelser. Prioriterad målgrupp är barn och unga mellan 0–18 år.

I delegationens uppdrag har det ingått att kartlägga och följa utvecklingen inom det läsfrämjande området. Delegationen har gjort bedömningar och lämnat förslag på ett antal områden där man har identifierat en utvecklingspotential, av särskild vikt för barns och ungas läsning.

Förvaltningen tillstyrker i huvudsak förslagen i betänkandet men lämnar i yttrandet synpunkter på några delar.

Dock anser inte förvaltningen att Läsdelegationens förslag om att Skolinspektionen, inom ramen för den regelbundna tillsynen, särskilt bör fokusera på skolbiblioteken i relation till övriga bostadsområden.

Bakgrund

Regeringen beslutade den 22 september 2016 att tillkalla en kommitté i form av en delegation med uppdraget att, inom ramen för satsningen Hela Sverige läser med barnen, samla alla aktörer – skola, kultur och föreningsliv runt insatser för läsning i och utanför skolan. Syftet med uppdraget är att bidra till att ge alla barn och ungdomar mer likvärdiga förutsättningar för en fullgod läsförmåga och lustfyllda läsupplevelser. Delegationen har antagit namnet Läsdelegationen. I juni 2018 överlämnade Läsdelegationen betänkandet *Barns och ungas läsning – ett ansvar för hela samhället* (SOU 2018:57).

Ärendet

Utbildningsnämnden har fått Läsdelegationens betänkande *Barns och ungas läsning – ett ansvar för hela samhället* (SOU 2018:57) på remiss. Läsdelegationens förslag och bedömningar gäller alla barn och unga, oavsett förutsättningar och behov. Prioriterad målgrupp är barn och unga mellan 0–18 år. I betänkandet betonas att det finns många vägar till läsning och att det är av största vikt att det finns förståelse och kompetens inom respektive verksamhet för att barn och unga utvecklar sin läsning på många olika sätt. Det gäller såväl litteraturens betydelse i förskolan, små barns språkutveckling som läsning i och utanför skolan. Delegationen lyfter fram kompetensutvecklingsbehov inom förskola och skola samt skol- och folkbibliotek. Exempelvis föreslås att Läslyftet ska löpa över tid. Även läsfrämjande insatser för vuxna som läsande förebilder föreslås liksom en satsning på digitalt läsande.

Läsdelegationen påpekar slutligen att ansvaret för uppföljning av det läsfrämjande arbetet i och utanför skolan bör vara ett ansvar för alla nivåer i styrkedjan samt att ett Läsråd bör införas som samordnar alla aktörer och insatser inom kultur, skola, civilsamhälle, folkbildning och näringsliv kring barns och ungas läsning i och utanför skolan.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom grundskoleavdelningen i samverkan med förskoleavdelningen, gymnasieavdelningen och avdelningen för utveckling och samordning. Utbildningsnämndens råd för funktionshinderfrågor har bidragit med synpunkter i ärendet.

Förvaltningens synpunkter

Övergripande synpunkter

Generellt delar förvaltningen utredningens bedömningar och ställer sig positiv till stora delar av förslagen i betänkandet. Förvaltningen

ställer sig dock tveksam till några av förslagen och anser att vissa skrivningar behöver förstärkas och utvecklas. Frågan om att läsning/literacy/språkutveckling är alla lärares angelägenhet bör framgå tydligare. Betänkandet har också en snäv syn på läsning och på de olika sätt barn och unga kan tillgodogöra sig text och innehåll på. Det finns exempelvis inget skrivet om multimodalitet, såsom bilder, självklart i läsning i yngre åldrar, eller filmer, som också utvecklar språkutveckling och i sin tur läsning. Även behovet av kompetensutveckling av lärare i detta ämne bör understrykas.

Synpunkter i anslutning till de avsnitt i betänkandet som berör förskola och skola

Avsnitt 3 Små barns språkutveckling

Förvaltningen ställer sig positiv till Läsdelegationens förslag om ett förtydligande i förskolans läroplan om att förskolan även ska sträva efter att utveckla barnens intresse för litteratur.

Detsamma gäller delegationens förslag om kompetenshöjande insatser för förskolans personal. Förutom Kulturrådets satsningar behöver personalen i större utsträckning erbjudas tillgång till Läslyftets handledarutbildningar samt få tillgång till ett stödmaterial från Skolverket med exempel på hur man kan arbeta med litteratur och läsning i det dagliga arbetet i förskolan. Som exempel kan nämnas att Stockholms stad under de senaste åren har utvecklat ett nära samarbete mellan förskolor och lokala bibliotek, bland annat för att utbilda läsombud. Ett annat exempel är ett pilotprojekt mellan kulturförvaltningen och några stadsdelsförvaltningar i syfte att utveckla förskolebibliotek i stadens förskolor.

Förvaltningen ser det som betydelsefullt att de digitala verktygen kommer in som en naturlig del i förskolans arbetssätt för att gynna barnens läsoplevelser och väcka läsintresse. Det är också angeläget att det i förskolan görs översättningar och inläsningar av bilderböcker på olika språk med hjälp av QR-kod som det finns exempel på i Rinkeby Kista stadsdelsförvaltning.

Dessutom vill förvaltningen framhålla vikten av att förskolan också stimulerar barns intresse för litteratur genom att de får utveckla sin förmåga att lyssna till litteratur samt att koppla bilder till läsningen i skönlitteratur och faktaböcker. Även samtal om litteratur bör ske dagligen i förskolan.

Avsnitt 4 Läsning i skolan

Förvaltningen delar delegationens bedömning om att Läslyftet bör löpa över tid och kontinuerligt uppdateras utifrån aktuell forskning samt att Skolverket bör lyfta fram hur man genom befintliga moduler kan samarbeta inom olika yrkesgrupper som lärare, förskollärare och skolbibliotekarier.

Förvaltningen vill poängtera att en förutsättning för att läsningen ska uppfattas som lustfylld är att den som läser uppfattar att hen lyckas samt kan och har de förmågor och färdigheter som krävs. Det är därför viktigt att utveckla undervisningen i all slags läsning i alla ämnen.

Förvaltningen delar delegationens bedömning om att skolans läsförståelseundervisning ska svara mot den ökade digitaliseringen i samhället. I och med det bör behovet av möjlighet till digitalt läsande särskilt betonas, till exempel genom att elever få tillgång till inlästa böcker oavsett om läs- och skrivsvårigheter föreligger. Vidare är det av vikt att läsningen varieras av exempelvis skönlitteratur, läromedel, webtexter, tidningsartiklar samt att både läsande och lyssnande varieras.

Förvaltningen ställer sig bakom delegationens önskan om ett ökat samarbete mellan skola och bibliotek kring metoder som kan ge läsmotivation, med särskild betoning på elever som läser i liten omfattning och då särskilt på elever i högstadiet och i gymnasieskolan. Samtidigt menar förvaltningen att betänkandet saknar tydliga skrivningar om behovet av att lärare får kompetensutveckling i läsundervisning (skrivundervisning) och språkutvecklande arbetssätt i alla ämnen från förskolan till och med gymnasieskolan.

Avsnitt 5 Skolbibliotek och läsning

Förvaltningen delar delegationens bedömning om att frågan om bemannade skolbibliotek bör utredas och att vad en skolbiblioteksverksamhet är definieras på förordningsnivå. Förvaltningen ställer sig dock tveksam till förslaget om att Skolverket ska ta fram ett allmänt råd och menar att ett stödmaterial på ett bättre sätt kan illustrera hur en skola i samverkan med eleverna bygger upp, utformar, följer upp och utvärderar en skolbiblioteksverksamhet.

Läsdelegationen föreslår att Skolinspektionen särskilt ska fokusera på skolbiblioteken, inom ramen för sin regelbundna tillsyn.

Förvaltningen bekräftar delegationens bedömning om att det finns en stor variation i elevers tillgång till skolbibliotek som en pedagogisk resurs. Förvaltningen anser att skolbiblioteken är en viktig del i skolans verksamhet men anser inte att det finns anledning att särskilt fokusera på skolbibliotek i relation till övriga bristområden. Det finns många faktorer som påverkar barns och ungas läsande och Skolinspektionen bör se på helheten på respektive skola.

Avsnitt 6 Läsning på fritidshem

Förvaltningen stödjer delegationens förslag gällande ett förtydligande i läroplanen om att fritidshemmet ska stimulera elevers läsning. Förvaltningen bekräftar bedömningen om att fritidshemmets potential, vad gäller att bidra till uppfyllande av kunskapskraven, är underutnyttjat. Förslagen om att ge personalen i fritidshemmet kompetensutveckling och att ta fram ett stödmaterial om språk- och läsutveckling välkomnas därför.

Avsnitt 7 Läsning på lov

Förvaltningen ställer sig bakom delegationens förslag om att en flerårig försöksverksamhet ska införas, där en eller flera läsfrämjande aktörer får ett årligt verksamhetsbidrag för att erbjuda läsfrämjande verksamhet under lovtid. Förvaltningen vill dock särskilt poängtera vikten av att försöksverksamheten kontinuerligt följs upp och att effekterna av satsningen utvärderas.

Avsnitt 10 Uppföljning och samverkan kring barn och ungas läsning

Förvaltningen ställer sig tveksam till delegationens förslag om att inrätta ett Läsråd. Ansvar för den samordning av insatser som krävs för att stimulera barn och ungas läsning bör kunna läggas på någon av de befintliga myndigheterna inom skol- eller kultursektorn.

Avsnitt 11.2 Forskning och kunskapsspridning

Förvaltningen ställer sig bakom delegationens bedömning om att det finns ett fortsatt behov av större longitudinella, kvalitativa och kvantitativa forskningsprojekt kring effekten av olika metoder och arbetssätt kring läsning, liksom forskning om digitaliseringens effekter på läsning samt läsning av digitala texter. Förvaltningen vill i synnerhet påtala att det finns ett stort behov av forskning om hur ämnesdidaktiken kring läsning kan utvecklas. Som exempel kan

nämnas en pågående försöksverksamhet knuten till fyra lärosäten (Umeå, Uppsala, Göteborg och Karlstad) med uppdrag att utveckla praktisk forskning i skolan där lärare på olika sätt involveras.

Förvaltningens förslag

Förvaltningen föreslår att utbildningsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen. Beslutet föreslås bli justerat omedelbart då utbildningsnämnden ska yttra sig senast den 27 september.

Bilaga

Läsdelegationens betänkande *Barns och ungas läsning – ett ansvar för hela samhället* (SOU 2018:57).